

ปัญหาและแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล
ในการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
Problems and Approaches to Increase the Efficiency of Proceedings through
the Use of Digital Evidence in Accordance with Anti-Money Laundering Laws

ธรรมณูญ คงรัตน์* และ วรวัช วิชชวานิชย์**

Thammanoon Kongrat*, and Woratouch Witchuvanit**

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร* คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ**

Faculty of Science, Silpakorn University* Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy **

Received: 31/03/2023, Revised: 17/05/2023, Accepted: 26/05/2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล” ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1. ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นนักวิชาการคอมพิวเตอร์ และ 2. ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในกองคดี ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interviews) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัญหาการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงินในทางปฏิบัติ และปัญหาที่ในการสืบสวนขยายผลและดำเนินการกับทรัพย์สิน โดยมีข้อเสนอแนะคือเห็นควรให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์วิธีปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินการ ในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีที่ชัดเจน และเห็นควรให้มีการกำหนดมาตรฐานในการรับรองพยานหลักฐานทางดิจิทัลตามแนวมาตรฐานกลาง เพื่อให้การนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลเข้ามาในสำนวนคดีสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : การฟอกเงิน, การดำเนินการกับทรัพย์สิน, พยานหลักฐานทางดิจิทัล

Abstract

This academic article is a component of a dissertation titled "Analysis of Property Legal Proceedings under Anti-Money Laundering Laws Using Digital Forensic Evidence" for the Doctor of Philosophy program in Forensic Science and Criminal Justice, Faculty of Science, Silpakorn University. It aims to study obstacles, problems, and approaches to increase the efficiency of proceedings by using digital evidence according to the Anti-Money Laundering Law. It uses qualitative measure. Key informants in the research consist of 1. specialist of Civil Servant Group, Anti-Money Laundering Office (Computer Academician), and 2. specialist of Civil Servant Group, Anti-Money Laundering Office (Litigation Division Officers). And this research uses

snowball sampling to collect data via semi-structured Interviews; data are analyzed by content analysis method. The research indicated that the problems of property legal proceedings under anti-money laundering laws using digital forensic evidence consist of an operation, and an expansion of the investigation of property proceedings under anti-money laundering laws. There were suggestions as follows: The Anti-Money Laundering Office should formulate policies, strategies, and operational plans to support the proceedings. And it should establish standards for digital evidence accreditation in line with central standards in order to incorporate digital evidence into the case files, thus significantly increasing the efficiency of litigation.

Keywords: Anti-Money Laundering, Property Legal Proceedings, Digital Forensic Evidence

บทนำ

จากพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะเห็นได้ว่า พยานหลักฐานดิจิทัลได้รับการยอมรับให้สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีทั้งทางแพ่งและอาญาได้ นอกเหนือจากพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร และถือเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการใช้เป็นพยานในการพิจารณาคดีของศาล แต่สำหรับการดำเนินการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในส่วนของการดำเนินการกับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นมาตรการทางแพ่ง พยานหลักฐานทางดิจิทัลถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินคดีเพียงบางคดีทั้งที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ง.) มีส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ในการปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์หลักฐาน ตลอดจนมีเครื่องมือตรวจพิสูจน์ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยผ่าน การศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การสรุปเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลในการพิจารณาและดำเนินคดีของกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่สถานการณ์ปัจจุบันสังคมได้มีการพัฒนาเข้าสู่ยุคดิจิทัลซึ่งข้อมูลหรือวัตถุพยาน ต่าง ๆ ที่อาจเป็นเบาะแสหรือพยานหลักฐานสำคัญซึ่งส่งผลต่อกระบวนการดำเนินคดีและการพิจารณาของศาลได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ดังกล่าว เช่นในการฉ้อโกงทางการเงินโดยใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ดิจิทัลเป็นเครื่องมือ รวมไปถึงระบบเศรษฐกิจและการเงินที่สำคัญของประเทศ ได้มีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากที่แม้มีประโยชน์มากต่อระบบเศรษฐกิจ แต่ทั้งนี้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยก็มีความเสี่ยงที่ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร จะอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการก่ออาชญากรรมทางการเงิน เพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายในการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางกฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พบว่า หากข้อมูลดิจิทัลไม่มีระบบป้องกันที่ดีเพียงพออาจถูกบุคคลนำไปใช้ในการก่อให้เกิดความเสียหายได้ ซึ่งปัญหาหนึ่งคือการขาดบทบัญญัติหรือนิยามความหมายทางกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานทางดิจิทัลไว้อย่างชัดเจน ก็ไม่อาจที่จะแก้ปัญหที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพได้ จนนำไปสู่ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการรับฟัง

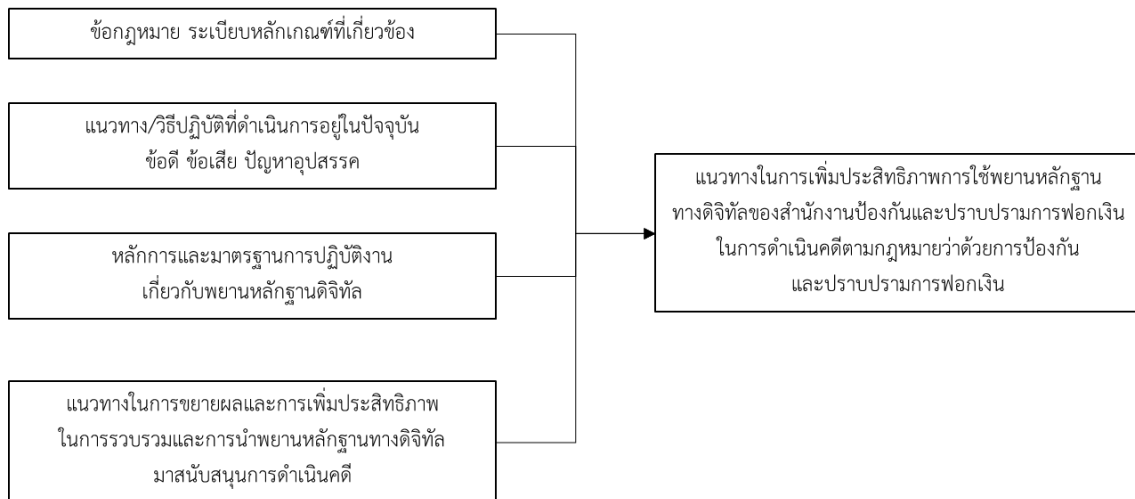
พยานหลักฐานทางดิจิทัลในการดำเนินและพิจารณาคดีต่าง ๆ ที่กระทบต่อการบริหารจัดการประเทศ และยังพบว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัล เป็นหลักฐานที่มีลักษณะพิเศษที่การสื่อความหมายจำเป็นที่จะต้องอาศัยอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีมนุษย์เป็นผู้ที่เชื่อมโยงการทำงาน ซึ่งเมื่อมีการนำข้อมูลทางดิจิทัลมาเพื่อข้อมูลข้อหาหรือเสนอในการพิจารณา ข้อมูลดังกล่าวอาจไม่ได้อยู่ในสภาพเดิมและอาจมีร่องรอยการแก้ไขที่ไม่อาจค้นหาได้ด้วยวิธีปกติ ส่งผลให้การนำสืบด้วยวิธีการนำสืบในปัจจุบันในฐานะพยานเอกสารจึงทำให้มีการติดต่อหรือแก้ไขข้อมูลได้ง่าย ดังนั้นแล้วในการดำเนินการกับพยานหลักฐานดิจิทัล จำเป็นต้องมีกระบวนการจัดเก็บ ตรวจสอบ วิเคราะห์ และรายงานผลที่ได้มาตรฐาน เช่นเดียวกับการดำเนินการกับพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการคัดเลือก การนำสืบ และการพิจารณาน้ำหนักหรือความน่าเชื่อถือ และสามารถรับฟังได้ตลอดสายกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นแล้วจะเห็นได้ว่าพยานหลักฐานดิจิทัลได้รับการยอมรับให้สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีทั้งทางแพ่งและอาญาได้ นอกเหนือจากพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร และถือเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญในการใช้เป็นพยานในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลดังกล่าว จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในส่วนมาตรการทางแพ่ง คือการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อมีการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ตั้งแต่ในขั้นการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยเฉพาะในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บพยานหลักฐานทางดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง การนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลเข้ามาในสำนวน การนำเสนอพยานหลักฐานทางดิจิทัลของพนักงานอัยการให้ศาลแพ่งพิจารณา รวมไปถึงการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี โดยมุ่งเน้นความเชื่อมโยงกันในแง่พยานหลักฐานของการดำเนินคดีทางแพ่งเป็นสำคัญ จากแนวทางดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บข้อมูลอย่างเจาะจงจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) โดยมีแนวทางของการศึกษาเป็นการวิจัยโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

ในส่วนของการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้การกำหนดจำนวนของผู้เชี่ยวชาญโดยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ได้รับมอบหมายให้มำนาจตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 7 ปี จำนวน 5 ท่าน

2. กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน, การปฏิบัติการหรือประสานการปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน ตรวจค้น ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และรวบรวมพยานหลักฐาน, การรับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับคดีเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การดำเนินการเกี่ยวกับการขอหมายค้น หมายจับ การจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และการประสานติดตามพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกจากผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในคดีแพ่ง (การดำเนินการกับทรัพย์สิน) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball

Sampling) โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำการแนะนำกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน ซึ่งผู้ชำนาญของแวดวงของกลุ่มดังกล่าวทราบดีและให้การยอมรับ จึงสามารถแนะนำให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาได้ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีวิธีการพัฒนา เครื่องมือ จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี นิยามศัพท์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน, กระบวนการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน, การรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลดิจิทัล, หลักการและมาตรฐานการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัล นำมาสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้อง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร นิยามศัพท์ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบของหัวข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์
2. นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง
3. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ค้นคว้าได้จากเอกสารและกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงหน่วยงานที่ทำการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูล ในพื้นที่การศึกษาคือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.)

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งเป็น

กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 7 ปี จำนวน 5 ท่าน

กลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน, การปฏิบัติการหรือประสานการปฏิบัติการเพื่อการสืบสวน ตรวจค้น ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และรวบรวมพยานหลักฐาน, การรับหรือส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับคดีเพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การดำเนินการเกี่ยวกับการขอหมายค้น หมายจับ การจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงิน การคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในความผิดมูลฐาน และการประสานติดตามพยานในคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง, การปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน

โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผ่านการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จนเก็บรวบรวมข้อมูลครบทั้ง 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. นำข้อมูลที่ได้มาบูรณาการร่วมกันกับผลการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง และทำการสังเคราะห์ขึ้นเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางไว้ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับบริบทของการใช้พยานหลักฐานกำหนดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปต่าง ๆ ในการศึกษา

ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (1) ขั้นตอนการลงรหัส (Open coding) เป็นการจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาอยู่ออกเป็นหมวดหมู่ (Category) โดยในแต่ละหมวดหมู่อาจมีหมวดหมู่รอง (Subcategory) อยู่ด้วย (2) ขั้นตอนการลงรหัสรอบแกน (Axial coding) เป็นการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันใหม่ภายหลังจากการลงรหัสแล้ว ซึ่งถูกแสดงออกมาโดยการใช้กระบวนทัศน์ของรหัสหรือแผนผังเชิงเหตุผล (Coding paradigm or logic diagram) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน (3) ขั้นตอนการลงรหัสแบบคัดเลือก (Selective coding) เป็นขั้นตอนการเขียนโครงเรื่อง (Story line) ที่เชื่อมโยงระหว่างหมวดหมู่ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และ (4) พัฒนาและอธิบายให้เห็นถึงแบบจำลองที่แสดงเงื่อนไขที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ที่สำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำกลับมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับหมวดหมู่ที่ได้ปรากฏออกมาแล้ว และลงภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำกลับมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบอีก จนกว่าจะเกิดความอิ่มตัวทางทฤษฎี (Theoretical saturation) ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดถือหลักการของการไม่นำประสบการณ์หรือความคิดเห็นส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลการวิจัยเป็นสำคัญ เพื่อให้ผลการศึกษาปราศจากการลงความเห็นหรือการตัดสินใจล่วงหน้าในการทำวิจัย (Bracketing) ผู้วิจัยทำการถอดบทเรียน ข้อค้นพบจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อคิดเห็น และนำมาวิเคราะห์ให้อยู่ในรูปแบบการพรรณนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวทางตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเมื่อจำแนกเป็นชนิดข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ดูความสม่าเสมอจากข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์มาเพื่อหาคำสำคัญที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. ผลการวิจัยจากซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ป.ง.) ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการคอมพิวเตอร์ กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปจากประเด็นของการสัมภาษณ์ดังนี้

1.1 ด้านหลักการปฏิบัติงานเกี่ยวกับพยานหลักฐานดิจิทัล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ปฏิบัติงานในเรื่องนี้จบการศึกษา

ทางด้านคอมพิวเตอร์ แต่ไม่ได้จบการศึกษาด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ หรือด้านนิติวิทยาศาสตร์โดยตรง แต่ทุกคนที่ปฏิบัติงานในส่วนงานนี้ จะได้รับการฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้การปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์ การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งจากหน่วยงานภายในประเทศ และต่างประเทศ โดยผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ทุกคน ให้ความสำคัญกับการรักษาพยานหลักฐานไม่ให้ถูกเปลี่ยนแปลง โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนตามคู่มือปฏิบัติงาน เพราะหากไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางดังกล่าว อาจมีผลต่อความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ

ในส่วนของการทำงานของเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน มีการจัดทำบันทึกขั้นตอนการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์พยานหลักฐาน โดยละเอียดและเพียงพอ ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าเครื่องมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์หรือพยานหลักฐานทางดิจิทัลที่สำนักงาน ปปง. มี เป็นเครื่องมือที่จัดซื้อตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 โดยมีการจัดทำห้องปฏิบัติการสำหรับตรวจพิสูจน์ ตั้งอยู่ภายในศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงาน ปปง. โดยใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นในการตรวจพิสูจน์อุปกรณ์ที่ทันสมัยตามยุคปัจจุบันอาจจะยังไม่รองรับ

1.2 ด้านการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ

ในส่วนของการปฏิบัติงานในสถานที่เกิดเหตุ ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า เมื่อเจ้าหน้าที่กลุ่มตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ได้รับมอบหมายภารกิจให้ลงพื้นที่จัดเก็บพยานหลักฐาน จะมีการวางแผนการทำงาน โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคนในการดำเนินการ เก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ จะมีการประสานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบส่วนก่อนด้วยถึงประเด็นสำคัญที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินคดี ในการเก็บรวบรวมหลักฐานของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบการตรวจค้นสถานที่เกิดเหตุ และดำเนินการตามที่กำหนดอย่างถี่ถ้วน โดยในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จะมีการดำเนินการตามขั้นตอน และแนวทางที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด

1.3 ด้านการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ

ในการปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่า การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานในห้องปฏิบัติการของสำนักงาน ปปง. มีการกำหนดแนวทาง คู่มือ ขั้นตอน การวางแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน เป็นขั้นเป็นตอน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนยึดถือปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวโดยเคร่งครัด ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน ปปง. ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีการดำเนินการตามขั้นตอน และมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยการดำเนินการเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่เป็นกฎหมายหลักที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยกฎหมายกำหนดไว้ทั้งในมาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ และมาตรา 46 ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว

1.4 ด้านการบันทึก และรายงานผลการตรวจพิสูจน์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าทุกขั้นตอนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีการบันทึกข้อมูล และจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น และได้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ในการรายงานผลการตรวจพิสูจน์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์หลักฐานในห้องปฏิบัติการ มีการ

จัดทำรายงานผลที่เข้าใจง่าย โดยเสนอรายงานผลให้ผู้บริหารทราบ และพิจารณาเห็นชอบส่งต่อไปให้นักสืบสวนสอบสวน นำไปประกอบเป็นพยานหลักฐานในสำนวนคดีต่อไป และผู้ปฏิบัติงานตรวจพิสูจน์ทุกคน สามารถอธิบายถึงผลที่ปรากฏในรายงานได้อย่างละเอียด ถูกต้องครบถ้วนและเพียงพอที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบสำนวนคดีได้

1.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีว่า ความเข้าใจของนักสืบสวนสอบสวนเจ้าของคดี ที่จะต้องวิเคราะห์พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดีของตัวเองให้ได้ก่อน คือกำหนดประเด็นความต้องการ หรือพยานหลักฐานที่คาดว่าจะมีความต้องการหรือเป็นประโยชน์ในการขยายผลในบริบทคดีของตนเอง แล้วจึงส่งเข้ามาให้หน่วยตรวจพิสูจน์ดำเนินการตรวจพิสูจน์ เพราะการดำเนินการแต่ละเรื่องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ แล้วไม่รู้ว่าตรวจแล้วจะได้ผลลัพธ์หรือไม่ เจ้าของคดีต้องตั้งสมมติฐานเข้ามาตรวจ ถ้าไม่พบคือไม่พบ ถ้าพบก็ต้องอธิบายตามความเป็นจริง

ลำดับต่อมาคือเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการเก็บหลักฐาน จึงจำเป็นต้องมีการใช้บริการของนักวิชาการคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นผู้ช่วยในกระบวนการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่จะเข้าไปทำหน้าที่ในการเก็บหลักฐานและตรวจด้วย หากเจ้าหน้าที่เก็บหลักฐานและตรวจด้วยตนเองเป็นผู้เดียว อาจถือว่าไม่เป็นไปตามหลักการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานการณ์นี้อาจแสดงให้เห็นว่าทรัพยากรมนุษย์ไม่เพียงพอเพื่อดำเนินการทั้งหมด

เครื่องมือในการตรวจพิสูจน์มีความหลากหลายและมีราคาที่สูง และมีความสามารถในการสกัดหลักฐานที่ไม่เท่ากัน โดยการที่มีเครื่องมือที่มีอยู่ในปัจจุบันต้องได้รับลิขสิทธิ์และมีงบประมาณการดำเนินงาน เมื่อไม่มีงบประมาณที่สามารถใช้ได้ จะต้องพิจารณาวิธีการซื้อครุภัณฑ์ใหม่เพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน และเพื่อให้สามารถรองรับวัตถุพยานที่มีความทันสมัยขึ้น ควรมีการพัฒนาและจัดซื้อเครื่องมือตรวจพิสูจน์ที่มีความทันสมัย เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานในระดับที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีและอุปกรณ์ล่าสุดได้ นอกจากนี้ยังควรพิจารณาการอัปเดตและปรับปรุงเครื่องมือเพื่อให้สามารถรองรับความต้องการและวัตถุประสงค์ในการตรวจพิสูจน์ที่มีความทันสมัยเพิ่มมากขึ้นได้

ในเชิงนโยบายการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานดิจิทัล เพื่อสนับสนุนกระบวนการดำเนินคดี ควรพิจารณาเพิ่มอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ เพื่อให้มีความสามารถในการตรวจสอบและการสนับสนุนที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังควรพิจารณาแยกกลุ่มงานเก็บวัตถุพยานออกจากกลุ่มงานตรวจพิสูจน์ที่อยู่ในห้องปฏิบัติการ เพื่อให้มีการจัดทำและการดูแลรักษาหลักฐานที่มีความเชื่อถือได้มากขึ้นในการดำเนินคดี

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังได้เสนอให้มีการรับรองมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ เพื่อให้แน่ใจว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลที่รายงานผลออกมาสามารถนำไปใช้สนับสนุนการขยายผลการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การรับรองมาตรฐานยังช่วยในการพิสูจน์และยืนยันการกระทำความผิดให้มีความน่าเชื่อถือและมีพื้นฐานทางกฎหมายและหลักฐานมูลฐานที่แข็งแกร่งขึ้น

2. ผลการวิจัยจากกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงานปปง.) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงานปปง.) ตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานในกองคดี 1-5 ผู้วิจัยได้ทำการสรุปจากประเด็นของการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ด้านการรับฟังพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่า การดำเนินคดีทุกชนิด ไม่ว่าคดีอาญา หรือคดีแพ่ง พยานหลักฐานทางดิจิทัลซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญมีความน่าเชื่อถือ แต่อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งพยานหลักฐาน การเก็บวัตถุพยาน การตรวจพิสูจน์ ต้องดำเนินการโดยมาตรฐาน มิเช่นนั้นหากเกิดข้อสงสัยในการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน การวิเคราะห์ และการตรวจพิสูจน์ อาจจะมีผลต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลได้ เนื่องจากพยานหลักฐานในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ต้องมีการตรวจพิสูจน์ การรายงาน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจพิสูจน์และมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอว่าพยานหลักฐานทางดิจิทัลหรือพยานอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ แต่ต้องได้มาโดยชอบ มีมาตรฐานตั้งแต่การเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ เพราะเป็นพยานหลักฐานที่อ่อนไหวต่อการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ทำซ้ำ ดังนั้นจะนำการห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลแทนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพยานเอกสาร ในกรณีที่ถูกกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดงไม่ได้

2.2 ด้านการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคิดว่าความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษาหรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล มีผลต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เหตุผลว่า เพราะการที่ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานทางดิจิทัล หรือพยานอิเล็กทรอนิกส์ ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่การเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ และมีความคิดเห็นว่าการจัดทำหรือแปลงเอกสารและข้อความให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาคดีควรให้เป็นไปตามเกณฑ์และวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม โดยอธิบายว่าปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าพยานหลักฐานในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานหลักฐานทางดิจิทัล ต้องผ่านกระบวนการที่เป็นมาตรฐาน ตั้งแต่การเก็บวัตถุพยาน การครอบครองวัตถุพยาน และการตรวจพิสูจน์ในห้องปฏิบัติการ

2.3 แนวทางความร่วมมือและการขยายผลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบัน ในการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ ปปง. ในขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการกับทรัพย์สิน ในขั้นของการสืบสวน สอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐาน ไม่ได้กำหนดชัดเจนในเรื่องของการขยายผลโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ดังนั้น จึงเป็นดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่เจ้าของสำนวนที่จะใช้ประโยชน์จากการแสวงหาพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปของดิจิทัล จึงเห็นว่าการขยายผลโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้น สำนักงาน ปปง. จึงควรให้ความสำคัญในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาใช้สนับสนุนหรือขยายผลการดำเนินคดีให้มากขึ้น โดยในช่วงที่ผ่านมาตั้งแต่สำนักงาน ปปง. มีการกำหนดโครงสร้างหรือตั้งส่วนงานที่มีอำนาจหน้าที่ในตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์พบว่าปริมาณงานมีน้อย กล่าวคือมีสำนวนคดีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เสนอเลขาธิการคณะกรรมการ ปปง. ใช้มอบหมายเจ้าหน้าที่ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์เก็บวัตถุพยาน และวิเคราะห์ผลในห้องปฏิบัติการประกอบสำนวนคดี โดยมีข้อสังเกตว่าคดีที่มีการใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีทำให้สามารถขยายผลในเรื่องการแสวงหาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหาบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์และพิสูจน์ความผิดอาญามูลฐาน ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดให้การดำเนินการกับทรัพย์สินในทุกสำนวนคดี ทุกความผิดมูลฐานให้มี

การตรวจสอบ แสดงหาพยานหลักฐานทางดิจิทัล เพื่อขยายผลการดำเนินการกับทรัพย์สินให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

มาตรฐานงานด้านการการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลของสำนักงาน ปปง. มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานภายในหน่วยงานยังไม่มีหน่วยงานภายนอกรับรอง ดังนั้น ควรมีการให้หน่วยงานภายในเบื้องต้นอาจเป็นภายในประเทศเข้ามารับรองมาตรฐาน เช่น ISO ในลักษณะเดียวกับหน่วยงานอื่น เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในการดำเนินงานเรื่องนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การนำพยานหลักฐานไปประกอบสำนวนคดีมีความน่าเชื่อถือ ทำให้พนักงานอัยการนำไปเป็นพยานหลักฐานในการยื่นคำร้องและศาลใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินส่วนของการดำเนินการกับทรัพย์สิน

ด้านนโยบายและการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นว่าในประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่มีการดำเนินการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัลที่ควรมีการบูรณาการร่วมกัน ทั้งในส่วนของการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้ การส่งต่องาน และความร่วมมือในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางดิจิทัล กรณีคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเพื่อขยายผลการดำเนินการกับทรัพย์สินให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

และในด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่ามีข้อจำกัดของบุคลากร สำนักงาน ปปง. ที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล คือ มีอัตรากำลังที่ปฏิบัติงานด้านนี้เพียงไม่กี่คน ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งการลงพื้นที่เก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และการวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาบุคลากรให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านคดีมีองค์ความรู้ในการเก็บวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ และส่งต่อวัตถุพยานให้ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นผู้ตรวจพิสูจน์ และวิเคราะห์ข้อมูลในห้องปฏิบัติการ

2.4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี โดยเสนอว่าสำนักงาน ปปง. ควรกำหนดนโยบายให้การสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มีขั้นตอนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์หรือพยานดิจิทัล เพื่อขยายผลการสืบหาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด รวมถึงเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดอาญามูลฐาน และความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างทรัพย์สินกับการกระทำความผิด

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยปรากฏผลสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดี ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

1.1 เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการเก็บวัตถุพยานของสำนักงาน ปปง. มีความสำคัญซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับทรัพย์สิน ในชั้นเสนอสำนวนไปยังพนักงานอัยการ และในชั้นการพิจารณาตัดสินคดีได้ ปัญหาในการดำเนินการได้แก่ องค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ การศึกษาอบรมเจ้าหน้าที่ในรับรองความสามารถของเจ้าหน้าที่ มาตรฐานในการรองรับการตรวจสอบพยานหลักฐาน ประเด็นด้านจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่ได้มีการกำหนดให้ชัดเจน และประเด็นปัญหาด้านทรัพยากรที่จะนำมาใช้ใน

การจัดซื้ออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ และประเด็นปัญหาด้านบุคลากรซึ่งถือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่ควรจะมีการจัดสรรบุคลากรให้มีความเหมาะสม เนื่องจากปัจจุบันบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอและอาจไม่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ นอกจากนั้นแล้วสำนักงาน ปปง. ควรมีการเสริมสร้างองค์ความรู้เพิ่มเติมให้แก่นักสืบสวนสอบสวนในเรื่องการเก็บวัตถุพยาน การครอบครองพยานหลักฐาน เพื่อให้ นักสืบสวนสอบสวนซึ่งได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบทรัพย์สินสามารถเก็บวัตถุพยานตามหลักการ แนวทางที่ถูกต้อง หรือตามมาตรฐาน เพื่อนำส่งให้นักวิชาการคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาสำนวนคดี เนื่องจากนักวิชาการคอมพิวเตอร์ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์มีน้อย ถ้านักสืบสวนสอบสวนมีองค์ความรู้ในการเก็บวัตถุพยานแล้วนำส่งให้นักวิชาการคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นผู้ตรวจพิสูจน์และรายงานผล จะทำให้ในการดำเนินคดีสามารถนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการกับทรัพย์สินได้มากขึ้น ประกอบกับด้านนโยบายและการพัฒนา สำนักงาน ปปง. ควรมีการเสนอขอประเมินมาตรฐานการดำเนินงานในเรื่องการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยเทียบเคียงกับหน่วยงานภายในประเทศที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือกองบังคับการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดทางเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ วรินทร์า ศรีวิชัย (2563: 78-101) ได้ทำการศึกษาถึง การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลกับคดีเกี่ยวกับความมั่นคง ซึ่งเสนอว่า เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการจัดการพยานหลักฐานดิจิทัลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม จึงควรมีแนวทางและมาตรฐานการปฏิบัติที่ชัดเจนและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานดิจิทัล ตลอดจนการรับฟังพยานหลักฐานดิจิทัล นอกจากนี้ยังควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานอื่นที่มีศักยภาพและมาตรฐานเข้ามาร่วมทำงานในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลด้วย นอกจากนี้ควรมีกฎหมายหรือหลักประกันที่เป็นมาตรฐานในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน ซึ่งจะช่วยสร้างความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม

1.2 สำนักงาน ปปง. ควรจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้แก่พนักงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดี และยังเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักสำคัญที่จะสามารถพิสูจน์ได้ถึง การกระทำความผิดซึ่งมีผลต่อการพิจารณาคดีเป็นอย่างมาก รวมไปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีซึ่งได้มาจากการรวบรวมของเจ้าหน้าที่เห็นควรให้มีการจัดทำเป็นเอกสารที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เพื่อให้หลักฐานมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ทั้งนี้ ยังมีบางกรณีที่เจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบงานส่วนนี้ยังขาดความเข้าใจในการดำเนินงานอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ รัชดาภรณ์ น้อยแก้ว และวรวัช วิชชุวณิชย์ (2563: 167-180) ได้ทำการศึกษาถึงความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และการนำไปใช้ประโยชน์ในคดีอาญา: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดสตูล ซึ่งเสนอว่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการวัตถุพยานในกระบวนการสอบสวน จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสถานที่เกิดเหตุและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ให้กับพนักงานสอบสวนอย่างสม่ำเสมอ การฝึกอบรมเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความรู้และทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนสามารถตรวจสถานที่เกิดเหตุอย่างมีประสิทธิภาพได้

2. ปัญหาและแนวทางในการขยายผลและการเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวมและการนำพยานหลักฐานทางดิจิทัลมาสนับสนุนการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2.1 ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน โดยเฉพาะในประเด็นของการพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการวินิจฉัยประเด็นเรื่องความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินกับความผิดมูลฐาน เป็นผลให้ต้องเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ทั้งปัญหาในการตรวจสอบที่ทำได้ยาก เนื่องจากไม่พบของกลางที่เป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินที่ปรากฏชัดเจน ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำการตรวจสอบจากตัวบุคคลและทรัพย์สินเป็นหลัก รวมไปถึงการดำเนินการถ่าย โอน ยักย้าย ทรัพย์สิน ไปยังต่างประเทศ หรือใช้ทรัพย์สินจนหมดไปของผู้กระทำความผิด เป็นผลทำให้ไม่มีทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเหลืออยู่ที่จะรับได้ตามกฎหมาย รวมไปถึงปัญหาในการปฏิบัติงานคือเรื่องกรอบระยะเวลาที่มีระยะที่สั้น จึงส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วนตามที่ควรจะเป็น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการปฏิบัติงานซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินการภายหลัง ที่จำต้องใช้เวลาในการดำเนินการ แต่ก็เป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้การขยายผลสามารถช่วยให้เข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดจริงได้ ซึ่งการปฏิบัติงานในกระบวนการการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงาน ป.ง. มีเป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้กำหนดให้การดำเนินการกับทรัพย์สิน ต้องมีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล ทำให้การดำเนินการไม่มีการขยายผล ในเรื่องของการติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ครบถ้วน ดังนั้น ควรมีการกำหนดขั้นตอนให้ทุกเรื่องที่มีการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน แสวงหาพยานหลักฐานทางดิจิทัล เข้ามาในสำนวนคดี ส่งให้ส่วนตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปพิจารณาขยายผล ติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้ครบถ้วน รวมถึงใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลในการพิสูจน์มูลฐานความผิด หรือบุคคลเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ในกรณีสำนวนคดีที่ความผิดอาญา มูลฐานยังไม่ชัดเจน

ซึ่งสอดคล้องกับ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และนิธมน รัตนะรัต (2561: 63-94) ที่ได้ทำการศึกษถึงการรับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดกับความเป็นธรรมและมนุษยธรรม ซึ่งได้เสนอว่า เพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมและมั่นคงของระบบกฎหมายในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติด ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยให้มีการจำกัดขอบเขตของคำว่า "ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด" โดยควรระบุระยะเวลาที่เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงหรือผู้มีส่วนได้เสียที่สามารถร้องขอคืนทรัพย์สินได้เพิ่มเติมในมาตรา 30 ของกฎหมาย อีกทั้งยังควรปรับปรุงกฎหมายเพิ่มระดับมาตรฐานของภาระการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบของโจทก์หรือพนักงานอัยการ เพื่อให้สามารถตรวจสอบและพิสูจน์ความผิดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ปัญหาการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวนคดีฟอกเงิน เนื่องจากประเทศไทยยังไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมและการวิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีฟอกเงินมาก่อน ทำให้ในการดำเนินการจะต้องอาศัยวิธีการตามแนวทางของต่างประเทศมาเทียบเคียง

ซึ่งสอดคล้องกับ ประกิต บุญมี (2558: ก-ข) ได้ทำการศึกษถึงการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่งตามกฎหมายต่างประเทศกับการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่งตามกฎหมายไทย ซึ่งพบว่า การค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานหลักฐานเป็นกระบวนการที่สหรัฐอเมริกาและเยอรมันได้นำมาใช้เพื่อลดความล่าช้าในการดำเนินคดีและสร้างความรวดเร็วในการพิจารณาคดีทางศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทและความไม่เป็นธรรมที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการคดี ซึ่งการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนการสืบพยานหลักฐานช่วยลดขอบเขตของปัญหาและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในคดี นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาคดีที่ค้างคาในศาล ทำให้สามารถ

ดำเนินการกระบวนการพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็ว สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และเพิ่มโอกาสให้คู่ความตกลงกันในประเด็นพิพาทได้อย่างรวดเร็วขึ้น

2.3 ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ด้วยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานก่อนนำเสนอ พยานหลักฐานต่อศาล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานจะ ช่วยประเมินสถานการณ์ได้ว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังได้หรือไม่ และมีน้ำหนักที่มี ความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด เพราะน้ำหนักของพยานหลักฐานจะส่งผลต่อการพิจารณาสรุปคดีโดยตรง ซึ่ง สอดคล้องกับ เจษฎา คำรินทร์ และสังเวียน เทพผา (2562: 4543-4559) ได้ทำการศึกษาถึง ปัญหาทาง กฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา ซึ่งได้อธิบายว่า แนวคิดและหลักการ ในกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญาเน้นไปที่การแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องแท้จริงของพยานอิเล็กทรอนิกส์และการให้น้ำหนักกับพยานอิเล็กทรอนิกส์ใน กระบวนการพิจารณาคดี ข้อมูลหรือบันทึกที่อยู่ในรูปแบบคอมพิวเตอร์มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงได้ ง่าย ดังนั้นคู่ความในคดีอาจพยายามที่จะโต้แย้งความถูกต้องแท้จริงของพยานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้เป็นข้อ โต้แย้งในคดี ซึ่งสร้างปัญหาในการรับรองพยานและการนำสืบพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น เพื่อ แก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรมีกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อรับรองความถูกต้องแท้จริงของพยาน อิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา โดยการออกเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายเพื่อให้เกิด มาตรฐานในการตรวจสอบพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์และให้น้ำหนักกับพยานอิเล็กทรอนิกส์ใน กระบวนการพิจารณาคดี

3. ข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากการจำแนกสาร ระบบ มาแนะนำเสนอเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ บันทึกข้อมูลพยานจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยได้ข้อสรุป แยกประเด็นจากการจำแนกข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ ได้ดังนี้

3.1 การพิสูจน์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด การรวบรวมและการ วิเคราะห์เชื่อมโยงพยานหลักฐานในชั้นสืบสวนสอบสวน และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทางดิจิทัล ควรมี การกำหนดมาตรฐานในการรับรองพยานหลักฐานทางดิจิทัลตามแนวทางกฎหมายในต่างประเทศ ดังเช่น การ กำหนดหลักเกณฑ์โดยคู่ความในการนำสืบความน่าเชื่อถือของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การรับรองความถูกต้อง โดยใช้คำให้การพยานและการถามค้านของคู่ความ การรับรองความถูกต้องโดยการตรวจสอบของศาล โดยให้ ศาลสามารถเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้ การมีกระบวนการรับรอง โดยกฎหมายต้องกำหนดให้ข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ที่ผ่านกระบวนการรับรองให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีความถูกต้องแท้จริง

3.2 การปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอและมีศักยภาพใน การปฏิบัติงานทั้งในส่วนของการตรวจพิสูจน์ รวบรวมหลักฐาน และการรายงานผล เนื่องจากเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบคดีจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจในการวิเคราะห์พยานหลักฐาน เพื่อช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ ให้สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็วขึ้น เพื่อให้การชั่งน้ำหนักพยานของหลักฐานทางดิจิทัลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น โดยสำนักงาน ป.ป.ง. มีการกำหนดโครงสร้าง หน่วยงาน อัตรากำลัง ที่มีภารกิจตรวจพิสูจน์หลักฐานทาง คอมพิวเตอร์ อยู่ในกลุ่มงานตรวจพิสูจน์หลักฐานทางคอมพิวเตอร์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยการทำงานตรวจพิสูจน์ มีการกำหนดคู่มือการปฏิบัติงาน และมาตรฐานในการทำงาน ซึ่งมีความสอดคล้อง กับ มาตรฐานการจัดการอุปกรณ์ดิจิทัลในงานตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน เนื่องจากว่าแหล่งที่มาของ พยานหลักฐานยังมีส่วนสำคัญต่อการชั่งน้ำหนักพยานของหลักฐานที่ส่งผลในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะ

พยานหลักฐานที่มาจากการรวบรวมของหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อให้สามารถมีทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อก้าวตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลา เนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในด้านการตรวจ พิสูจน์หลักฐานส่วนใหญ่จบการศึกษาด้านคอมพิวเตอร์มีได้จบการศึกษาโดยตรงในส่วนของการตรวจพิสูจน์ พยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ และควรพิจารณาถึงการเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อให้การดำเนินการกับทรัพย์สิน ตามกฎหมายฟอกเงินโดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรมีการจัดทำตัวชี้วัดที่ เกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งจะช่วยให้เกิดแรงจูงใจในเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ที่มีการนำพยานหลักฐานทาง ดิจิทัล มาขยายผลนำไปสู่การยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่ง ข้อเสนอแนะทั้งสองมีความสอดคล้องกับ ชัชพงศ์ เชื้อดี (2564: 83-95) ที่ได้ทำการศึกษาถึง กฎหมาย ต้นแบบเพื่อการจัดตั้งองค์กรรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ โดยได้อธิบายว่า เพื่อป้องกันไม่ให้ พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์กลายเป็นพยานที่ขาดความน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในศาลคดีอาญา ควรมีกฎหมายต้นแบบเพื่อจัดตั้งองค์กรรับรองพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีโครงสร้างองค์กร ประกอบด้วย คณะกรรมการกำกับ คณะกรรมการรับรองพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ และคณะทำงาน ตรวจสอบตามประเภทของพยาน กระบวนการดำเนินการตรวจสอบผลการตรวจสอบความถูกต้องและเป็น พยานหลักฐานที่ไม่ผูกมัดให้ศาลต้องปฏิบัติตาม ในที่นี้ มีข้อเสนอแนะของการวิจัยว่า ควรมีพระราชกฤษฎีกา เพื่อจัดตั้งองค์กรรับรองพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งมีนโยบายและการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของพยานในคดี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจะเป็นข้อเสนอแนะในส่วนของการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน ของสำนักงาน ป.ป.ง. โดยจะมุ่งความสำคัญไปที่การจัดทำแผนด้านความร่วมมือ และแผนการดำเนินการทั้งใน ขั้นตอนของการปฏิบัติ การสืบสวนขยายผลและดำเนินการกับทรัพย์สินจะต้องมีการดำเนินการร่วมกันของทุก หน่วยงานที่ให้บริการงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัล โดยแผนการดำเนินการจะต้องเกิดจาก นโยบายของผู้บริหารและมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งการกำหนดแผนขั้นตอน การดำเนินงานที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้

ประเด็นสำคัญต่อมาคือการเร่งจัดทำมาตรฐานนโยบายการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งต้องเป็น มาตรฐานที่ได้รับการรับรองที่จะถูกนำไปกำหนดใช้ในทุกหน่วยงานให้บริการงานด้านการตรวจพิสูจน์ พยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งในส่วนของการมาตรฐานงานด้านการการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลของ สำนักงาน ป.ป.ง. มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานภายในหน่วยงาน แต่ยังไม่มีความหน่วยงานภายนอกรับรอง ดังนั้น ควรมีการให้หน่วยงานภายในเบื้องต้นอาจเป็นภายในประเทศเข้ามารับรองมาตรฐาน ทั้งนี้ เพื่อให้การ นำพยานหลักฐานไปประกอบสำนวนคดีมีความน่าเชื่อถือ ทำให้พนักงานอัยการนำไปเป็นพยานหลักฐานในการ ยื่นคำร้องและศาลใช้ประกอบการพิจารณาคดีในส่วนของการดำเนินการกับทรัพย์สิน

นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดทิศทางพันธกิจขององค์กรจากนโยบายของผู้บริหารซึ่งควรมีการกำหนด ถึงโครงสร้างและรูปแบบในการดำเนินการด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ผ่านการสร้างเครือข่ายสำหรับ

การแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน และควรมีการเสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์มาเสริมประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มเติม รวมไปถึงการกำหนดระบบการสรรหาและพัฒนาบุคลากร เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความสามารถและมีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมไปถึงการออกระเบียบและแนวทางการปฏิบัติที่เป็นตัวชี้วัด ซึ่งจะถูกรวมมอบหมายให้กับบุคลากร ที่เป็นทั้งแรงจูงใจและเครื่องมือในการวัดผลที่มีประสิทธิภาพ และการเสนอแก้ไขกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่สำนักงาน ปปง. ที่ได้รับมอบหมายจากเลขาธิการ ปปง. ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล เพื่อประกอบการดำเนินการ โดยมีอำนาจเพิ่มเติม ดังนี้ (1) มีหนังสือเรียกข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์หรือจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (2) สั่งให้บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของ บุคคลซึ่งครอบครองหรือควบคุมข้อมูลคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด ส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ หรือเครื่องมือดังกล่าวให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ (3) ตรวจสอบ เข้าถึง หรือทำสำเนาระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด และ (4) ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด หรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัสลับ หรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ในการดำเนินการจัดทำแผนด้านความร่วมมือ และแผนการดำเนินการ ควรที่จะต้องมีการจัดทำข้อตกลงด้านความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน โดยมีการกำหนดให้มีแนวทางการปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้ทุกหน่วยงานมีการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรให้มีการออกนโยบายและข้อกำหนดถึงการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างชัดเจน ผ่านการกำหนดแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในสัญญาการทำความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ยังควรมีการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำข้อตกลงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ต้องมีการรายงานข้อมูลคดีอาชญากรรมตามความผิดมูลฐานที่ต่อเนื่อง โดยผ่านการจัดทำฐานข้อมูลกลางในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งมีคณะทำงานในการกำกับดูแล และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับกรวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีศึกษาวิจัยเชิงลึกในการลงรายละเอียดถึงมาตรฐานของแผนระดับปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์และรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่ทั่วทุกองค์กรที่ให้บริการงานด้านการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางดิจิทัลจะสามารถนำไปยึดถือปฏิบัติตามได้

2. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยใช้พยานหลักฐานทางดิจิทัล เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกมิติ ที่จะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติต่อไป

บรรณานุกรม

- เจษฎา คำรินทร์ และสังเวียน เทพผา. (2562). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา. *Journal of MCU Nakhondhat* 6 (9) : 4543-4559.
- ซัชทพงษ์ เชื้อดี. (2564). กฎหมายต้นแบบเพื่อการจัดตั้งองค์กรรับรองพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์. *วารสาร คณะนิติศาสตร์* 12 (1) : 83-95.
- ประกิต บุญมี. (2558). การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง. *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม*.
- รัชดาภรณ์ น้อยแก้ว และวรรัช วิชชุวาณิชย์. (2563). การศึกษาความสำคัญของพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์และการนำไปใช้ประโยชน์ในคดีอาญา: กรณีศึกษาสถานีตำรวจภูธรในพื้นที่จังหวัดสตูล. *วารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ* 6 (2) : 167-180.
- วรินทรา ศรีวิชัย. (2563). การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานดิจิทัลกับคดีเกี่ยวกับความมั่นคง. *CMU Journal of Law and Social Sciences* 13 (1) : 78-101.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และนิธมน รัตนะรัต. (2561). การรับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดกับความเป็นธรรมและมนุษยธรรม. *Journal of Social Work* 26 (1) : 63-94.